

Falsedat i ficció

Text > EVA VÁZQUEZ

Il·lustració > XAVIER ROQUETA

Els investigadors que treballen en la detecció d'obres d'art falses fan servir una expressió captivadora per referir-se als errors i anacronismes que desvelen la mentida: *bombes del temps*, en diuen, i poden estar ocultes tant en el pigment de la pintura com en el tipus de material que hi serveix de suport, o en alguna incongruència de la composició respecte als coneixements i els gustos de l'època a la qual pertany la peça estudiada. El llegat sencer del pintor nord-català Étienne Terrus (1857-1922) està sota sospita des que el 2018 l'historiador Eric Forcada va descobrir una d'aquestes bombes en més de la meitat de les obres del museu d'Elna: en totes apareixien construccions que encara no existien en el moment de la mort del pintor. En el cas de les taules del renaixentista Pere Maties, que han motivat l'excel·lent exposició *Falsos verdaders* del Museu d'Art de Girona, oberta fins al 19 d'abril, la desactivació de l'engany ha requerit mitjans més sofisticats, que han acabat demostrant igualment com de tramposos i juganers són els falsificadors, capaços de copiar meticulosament cada detall de l'original i delatar-se per haver fet servir un blau de Prússia o un blanc de titani que cap artista coneixia encara en el segle XVI.

Una bomba del temps podria considerar-se una simple relliscada, una pífia, si no fos sobretot un forat negre, un abisme al fons del qual treu el cap l'impostor.

Perquè distingir la manipulació dins la còpia no sempre és una revelació de lletjor o potineria, sinó un gir copernicà, un ser o no ser que ho altera tot, i primer de tot la nostra percepció, desplaçada de sobte cap a un erm sembrat de trampes. Una de les bombes més espectaculars, perquè l'engany té no només els seus propis estàndards de bellesa, sinó també uns tractes peculiars amb la veritat, és la que es va produir amb la «restauració» dels frescos medievals de la catedral de Schleswig i l'es-

glésia de Santa Maria de Lübeck durant el domini nazi. El treball dels falsaris Lothar Malskat i Dietrich Fey va ser unànimement elogiat pels jerarques locals, a pesar que resultava desconcertant la presència, en una de les sanefes decoratives, d'uns magnífics galls dindi que, a dreta llei, no haurien arribat a Europa fins a l'època colombina. Malgrat l'evidència, els nazis van preferir conjecturar una invasió vikinga d'Amèrica anterior a l'espanyola, a través de la qual l'estufada elegància dels galls hauria penetrat a Alemanya ja al segle XIII, abans que admetre que havien estat vulgarment estafats, cosa que demostra que, en art, la impostura a vegades aflora freqüentment amb la imbecil·litat.

A *Falsos verdaders*, el Museu d'Art de Girona fa una aportació a la història de les falsificacions que està als antípodes de l'alliçonament autoritari trufat de tecnicismes fatigants, per més que ens acabi parlant d'expiacions i insisteixi a remarcar que aquesta és «una història criminal», i no un relat sobre la meravella i la seducció, com sovint estem temptats de veure-la. És una exposició que fa goig de visitar, per l'honestedat del plantejament (no és fàcil admetre una culpa), per l'amenitat del discurs, per la dosificació de les dades i pels interrogants que també obre perquè deixem volar, una mica, la imaginació. Com una bomba del temps al cor del museu, en surts pensant, amb Umberto Eco, que una imatge, qualsevol imatge, està destinada a mentir, i que entre una obra autèntica i una de falsa potser la principal diferència no és sinó la desimboltura amb què cada una es relaciona amb la ficció.

